

Dr hab. Konrad Turkowski, prof. UWM
Wydział Nauk Ekonomicznych
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, 30 grudnia 2019 r.

Recenzja


**osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktyczno-popularyzatorskiego,
organizacyjnego oraz współpracy międzynarodowej dr Wojciecha Brockiego w związku
z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk
ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia**

1. Podstawy formalne

Recenzja została przygotowana w związku z pismem dr hab. Stanisława Hońko, prof. US, Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 20 listopada 2019 r., wystosowanym na podstawie decyzji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów o powołaniu mnie jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym **dr Wojciecha Brockiego** wszczętego w dniu 21 marca 2019 r. w dziedzinie **nauki ekonomiczne**, w dyscyplinie **ekonomia**.

Ocena osiągnięć została przeprowadzona z punktu widzenia spełnienia kryteriów określonych w art. 18a ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, oraz zawartych w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, w związku z art. 179 ust.2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku - Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. poz. 1669 z późn. zm.).

Wraz z pismem otrzymałem wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, kopię dyplomu doktorskiego, autoreferat na temat osiągnięć naukowo-badawczych, dydaktycznych, popularyzatorskich i organizacyjnych Habilitanta, wykaz opublikowanych prac naukowych i udziału w naukowych konferencjach międzynarodowych i krajowych oraz informację o międzynarodowej współpracy naukowej w latach 1996 – 2018, dwie monografie, a także kserokopie 10 innych publikacji. Przekazana dokumentacja zawierała również komplet oświadczeń współautorów publikacji naukowej z udziałem Habilitanta.



1

2. Uwagi wstępne

Dr Wojciech Brocki jest absolwentem Uniwersytetu Szczecińskiego (1978 r.). Stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii uzyskał w 1987 roku na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Szczecińskiego. Tytuł rozprawy: „Celowość wprowadzenia nieodpłatności przewozów w komunikacji miejskiej w aglomeracjach”. Promotorem doktoratu był prof. zw. Dr hab. Waldemar Grzywacz, a recenzentami byli prof. zw. dr hab. Andrzej Piskozub i prof. zw. dr hab. Rudolf Falkiewicz.

Habilitant od 1983 roku pracuje na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie (do 2008 roku Akademii Rolniczej w Szczecinie), najpierw na stanowisku starszego asystenta, później adiunkta (1998 – 2008), a następnie od 2008 roku na stanowisku starszego wykładowcy (obecnie w Zakładzie Gospodarki Rybackiej i Ochrony Wód na Wydziale Nauk o Żywności i Rybactwa).

W złożonym wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego jako główne osiągnięcie naukowe dr Wojciech Brocki wskazał monografię: **„Uwarunkowania rybołówstwa bałtyckiego w latach 2004–2014”**, wydaną w 2018 roku przez Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Recenzentami wydawniczymi monografii byli prof. dr hab. Jolanta Zieziula i prof. dr hab. inż. Ludosław Drelichowski.

Poza wymienioną powyżej monografią dorobek publikacyjny dr Wojciecha Brockiego (w latach 1996 – 2018) obejmuje 69 pozycji, w tym 49 to pozycje jednoautorskie.

Dane bibliometryczne dotyczące dorobku są bardzo skromne. Habilitant nie wymienił ani jednej pozycji z dawnej listy A (czasopisma posiadające IF). W bazie Web of Science jest 1 pozycja (*Conference proceedings: 13th International Scientific Conference on Economic Science for Rural Development Location: Latvia Univ Agr, Fac Econ, Jelgava, Latvia Date: APR 26-27, 2012* – dostęp 13.12.2019.) i brak cytowań. W bazie Scopus jest również 1 pozycja (*How improved logistics can improve the standards of seafood in the supply chain, 2010*) i też brak cytowań. W Google Scholar zapewne byłoby więcej pozycji i cytowań, ale Habilitant nie jest zarejestrowany na stronie tej wyszukiwarki – dostęp 13.12.2019).

Według informacji podanej w autoreferacie Habilitant za wyżej wymienione publikacje otrzymał łącznie 304 pkt. Przeciętnie daje to bardzo słaby wynik 4,40 pkt za jedną publikację.



Spośród 10 dołączonych do dokumentacji publikacji 7 wiąże się z tematem rozprawy habilitacyjnej. Najciekawsze są dwie pozycje. Jedna z 2010 roku dotyczy poprawy łańcucha dostaw produktów rybnych, natomiast druga to monografia z 2012 roku „Odpowiedzialne rybołówstwo jako element zrównoważonego rozwoju”, którą można uznać za teoretyczną podbudowę wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe monografii z 2018 roku.

3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako główne osiągnięcie naukowe Habilitant wskazał monografię: „Uwarunkowania rybołówstwa bałtyckiego w latach 2004–2014”. Przedmiotem przeprowadzonej w monografii analizy jest wspólna polityka rybołówstwa UE oraz polityki rybackie państw członkowskich obejmujące zarówno sferę samego rybołówstwa, określoną jako realną (materialna baza produkcji wraz z zasobami naturalnymi, ludnością i zmianami w jej strukturze oraz wytworzonymi dobrami produkcyjnymi i konsumpcyjnymi), oraz sferę regulacyjną rybołówstwa (zbieranie i przetwarzanie informacji, kreowanie narzędzi regulowania i podejmowania decyzji). Autor słusznie zauważa, że w dość skomplikowanej sytuacji rybołówstwa bałtyckiego wspólna polityka w zakresie tego sektora ma nadrzędne znaczenie, a oparcie jego funkcjonowania wyłącznie o reguły gry rynkowej zagrażałoby jego istnieniu.

W pracy Habilitant wykorzystał wtórny materiał statystyczny pochodzący z europejskich baz danych, raportów i innych opracowań oraz wyniki opublikowanych prac naukowych. W krytycznej analizie dostępnych informacji uwzględniona została analiza porównawcza poszczególnych państw basenu morza bałtyckiego i ich grup z wykorzystaniem podstawowych narzędzi statystyki opisowej.

Jako cel główny monografii Habilitant podaje diagnozę stanu rybołówstwa w państwach unijnych basenu Morza Bałtyckiego, z pominięciem w większości przypadków Rosji z braku dostatecznych danych. Diagnoza obejmowała lata 2004 – 2014 z szerszym uwzględnieniem ostatniego 2014 roku.

Jako cele szczegółowe pracy Autor wymienia diagnozy uwarunkowań rybołówstwa bałtyckiego kolejno w zakresie prawnym, przyrodniczym, technicznym, ekonomicznym i społecznym. Teoretycznie wyżej wymienione badania mieszczą się w ramach międzydyscyplinarnych zagadnień związanych z polityką gospodarczą.

W autoreferacie Habilitant podał następującą przyjętą w monografii hipotezę badawczą: **„działania państw basenu Morza Bałtyckiego oraz Unii Europejskiej nie spełniają podstawowych wymogów zrównoważonego rybołówstwa jakimi są utrzymanie stanu**



3

zasobów rybnych na bezpiecznym poziomie oraz efektywność ekonomiczna rybołówstwa”.

Wybór tematu monografii Autor uzasadnia faktem rozszerzenia Unii Europejskiej w 2004 roku i konsekwencjami wynikającymi z tego zdarzenia, nie przedstawia jednak w pełni aktualnego, na czas pisania monografii, stanu badań i piśmiennictwa w tym zakresie. Autor nie odniósł się do szeregu polskich publikacji z lat 2009 – 2015, w tym przede wszystkim autorstwa Mirosławy Marciniak czy Piotra Nowaczyka. O ile wymienieni autorzy rozpatrują wybrane zagadnienia rybackiej polityki gospodarczej głównie z punktu widzenia polskiego rybołówstwa bałtyckiego, to już za wyraźne zaniedbanie należy uznać pominięcie monografii (Gilek i in. 2016)¹, która kompleksowo i w międzydyscyplinarnym ujęciu przedstawia zagadnienia środowiskowego współzarządzania Morzem Bałtyckim.

W pierwszych trzech wstępnych rozdziałach Autor krótko charakteryzuje Morze Bałtyckie i jego zlewnię, nawiązuje do idei zrównowazonego rozwoju, wskazuje na międzynarodowe uwarunkowania zarządzania jego zasobami i ich ochrony. W kolejnym rozdziale monografii Autor więcej miejsca poświęcił krytycznej ocenie zgodności rybołówstwa krajów basenu Morza Bałtyckiego oraz Norwegii z zasadami zawartymi w Kodeksie odpowiedzialnego rybołówstwa. W tym celu wykorzystane zostały opublikowane wyniki światowych badań Pilchera i innych (2006 i 2008). Jako główną przyczynę niezadawalającego stan realizacji postanowień kodeksu Autor pośrednio wskazał łatwość dostępu do łowisk. To otwierało drogę do przedstawienia powyższych problemów w kontekście teorii ekonomicznych związanych z dostępem, zarządzaniem i współzarządzaniem zasobami wspólnymi, które Autor zasygnalizował we wprowadzeniu do monografii, a których w tym miejscu jednak nie rozwinął.

Kolejny piąty rozdział monografii poświęcony jest prawnym uwarunkowaniom rybołówstwa bałtyckiego. Standardowo przedstawione i omówione zostały tu dokumenty i regulacje prawne związane z ochroną środowiska i rozwojem zrównowazonym, takie jak *Deklaracja Sztokholmska*, *Deklaracja z Rio*, konwencje międzynarodowe oraz regulacje dotyczące rybołówstwa. Wśród ogólnych regulacji rybackich szczególne miejsce Autor przyznaje *Kodeksowi odpowiedzialnego rybołówstwa*, a wśród regulacji unijnych *Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia*

¹ Michael Gilek, Mikael Karlsson, Sebastian Linke, Katarzyna Smolarz (Eds) 2016. Environmental Governance of the Baltic Sea. Wyd. Springer open.

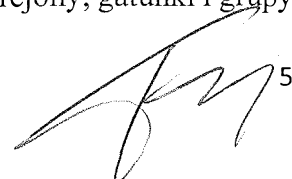


4

2013 roku w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa. W dalszej kolejności Autor wymienił pozostałe regulacje unijne dotyczące ochrony środowiska i rybołówstwa ze szczególnym wyróżnieniem rybołówstwa na Bałtyku i rybołówstwa przybrzeżnego Unii Europejskiej, zwracając uwagę na m.in. finansowe skutki regulacji prawnych.

W rozdziale szóstym Habilitant przedstawił podstawowe uwarunkowania przyrodnicze rybołówstwa państw basenu Morza Bałtyckiego. Autor wskazał na podstawowe zagrożenia środowiskowe Bałtyku: zanieczyszczenia, niskie zasolenie, zmiany klimatu i związany z tym wzrost temperatury wód, zmiany bioróżnorodności, w tym zagrożenia ze strony inwazyjnych gatunków obcych. Podane informacje zgodne są z innymi systematycznie gromadzonymi i publikowanymi przez wyspecjalizowane instytucje, w tym przede wszystkim przez Komisję Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (HELCOM), organu wykonawczego Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego.

Siódmy rozdział, który Autor nazwał „Przyrodnicze uwarunkowania rybołówstwa państw basenu Morza Bałtyckiego. Połowcy”. Zajmuje centralną pozycję w monografii, również dlatego że powinien stanowić klucz do pozostałych jej rozdziałów. Można mieć zastrzeżenia do tytułu rozdziału. Połowcy to element działalności gospodarczej i rekreacyjnej. Być może Autor kierował się w tym przypadku faktem, że wielkość, sposób, selektywność, czas i termin połowów bezpośrednio oddziałują na środowisko i stan ekosystemów, ale każda inna działalność gospodarcza człowieka w mniejszym lub większym stopniu charakteryzuje się podobnym oddziaływaniem. Z treści rozdziału wynika jednak, że Autor użył pojęcie „połowcy” zamiennie z pojęciem „odłowy”. Połowcy to czynność łowienia ryb, której efektem (wynikiem) są odłowy mierzone ilością złowionych ryb. Zmiana tytułu na „Przyrodnicze uwarunkowania rybołówstwa państw basenu Morza Bałtyckiego. Odłowy” też nie brzmi przekonująco, gdyż z punktu widzenia rybołówstwa zrównoważona wielkość odłowów ryb, ich poszczególnych gatunków i sortymentów stanowi ukoronowanie całości działań rybołówstwa jako systemu (mam na myśli nie tylko „moc połowową” mierzoną liczbą rybaków, wielkością floty i narzędzi połowowych oraz czasem połowów, ale również instytucje administracyjne, naukowe, badawcze, regulacje prawne, wsparcie finansowe, normy połowowe, okresy ochronne itd.), a więc oddziałujących, ale też wykraczających poza uwarunkowania przyrodnicze. Jestem przekonany, że z racji istotności ten rozdział powinien być przeniesiony na koniec monografii i przedstawiony z pełną dyskusją, podsumowaniem i być może próbą modelowego ujęcia całości wyżej wymienionych działań. W wersji przedstawionej przez autora jest to przede wszystkim szczegółowe sprawozdanie statystyczne w rozbiciu na kraje, rejony, gatunki i grupy

5

gatunków ryb z dość skromną próbą dyskusji uzyskanych wyników. Na marginesie dyskusji wokół pojęć „połowy – odłowy” warto zauważyć, że w załączonej do dokumentacji postępowania habilitacyjnego recenzji sektorowego programu operacyjnego „Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nabrzeżnych Obszarów Rybackich Narodowy Plan Rozwoju 2007 – 2013, Habilitant wskazuje na konieczność zamiany słowa „połowu” na słowo „odłowy” (str. 23).

Rozdział ósmy szczegółowo przedstawia techniczne uwarunkowania rybołówstwa bałtyckiego, w tym wielkość i liczebność flot rybackich, ich zmiany strukturalne, nakład połowowy i narzędzia połowowe. Podobnie jak w poprzednim rozdziale traktującym o odłowach wykorzystane zostały tu dostępne dane statystyczne. Jak zauważa Autor dane te nie zawsze były w pełni wiarygodne, a porównywanie ich wartości występujących w poszczególnych krajach utrudniały zmiany systemu pozyskiwania danych w rybołówstwie Unii Europejskiej oraz niekompatybilność danych pochodzących z różnych agend UE takich jak Eurostat i STECF, jak również danych pochodzących z ICES, OECD czy FAO. Dodatkowo w 2009 roku miała miejsce zmiana przepisów regulujących system zbierania danych w rybołówstwie Unii Europejskiej. Problem istotności pozyskiwania i gromadzenia danych w badaniach naukowych jest niezwykle istotny, gdyż ich wyniki stanowią podstawę kreowania unijnej polityki rybackiej. Należy jednak podkreślić, że wiarygodność czy chociażby dokładność danych w rybołówstwie jest wyjątkowo złożonym problemem. Habilitant wskazuje na przykłady nieprawidłowości spowodowane zbyt daleko idącymi regulacjami prawnymi. Jak trudny jest to problem do opanowania świadczy przykład dorsza bałtyckiego (Wilson 2009)²: „Na spotkaniu ACFM we wrześniu 2004 r. omówiono kwestię dorsza we wschodnim Bałtyku jako szczególnie trudny przykład. Szacuje się, że wyładunki z tego stada nie zostały zgłoszone aż o 35%. Jednak naukowcy obawiają się, że jeśli popchną (zaostrzą) tę kwestię, uzyskają jeszcze mniejszą współpracę ze strony branży (gospodarki)”. Stąd istotne są, budowane siłą rzeczy na podstawie dostępnych danych, ogólne modele zmian lub zjawisk, których w pracy Habilitanta moim zdaniem jest zbyt mało.

W podkreślanym przez Autora jako podstawowym problemie dopasowania potencjału połowowego do stanu zasobów rybnych zbyt marginalnie potraktowany został proces redukcji (złomowania) statków rybackich. W podrozdziałach 8.1. „Zmiany wielkości floty”

² Wilson, Douglas Clyde. 2009. The Paradoxes of Transparency : Science and the Ecosystem Approach to Fisheries Management in Europe. Amsterdam University Press.

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping loops and lines, located in the bottom right corner of the page.

oraz 8.2. „Zmiany strukturalne we flocie”, w których prezentowane są szczegółowe dane dotyczące stanu floty w poszczególnych państwach basenu Morza Bałtyckiego w latach 2003 – 2014, Autor wskazuje na złomowanie statków jako jedną z przyczyn powyższych zmian, to jednak nie podejmuje On szerszej oceny społeczno-ekonomicznych efektów tego działania. W rozdziale zabrakło nawiązania do opracowań Kuzebskiego i Marciniaka 2009³, Nowaczyka 2013⁴ czy Marciniak 2013⁵ i 2014⁶, którzy również przedstawili próby takiej oceny tego procesu.

Kolejny dziewiąty rozdział traktuje o ekonomicznych uwarunkowaniach rybołówstwa bałtyckiego. Autor drobiazgowo przedstawia kolejno koszty, przychody oraz wyniki finansowe rybołówstwa poszczególnych państw basenu Morza Bałtyckiego. W analizie szczególne miejsce poświęcone zostało unijnemu wsparciu finansowemu. Przedstawione zostało ono przede wszystkim w sposób sprawozdawczy, a za mało miejsca poświęcono omówieniu np. silnych i słabych stron poszczególnych programów finansowych. Mnogość szczegółowo prezentowanych danych byłaby łatwiejsza w odbiorze, gdyby poza formą tabelaryczną zostałyby one również przedstawione w sposób graficzny. Generalnie Autor wskazuje na złą sytuację ekonomiczną rybołówstwa na Bałtyku. Inną opinię wyraziła Marciniak (2011)⁷ stwierdzając, że wśród krajów UE większość segmentów floty rybackiej była rentowna (opłacalna lub stabilna). Opinię o dobrej kondycji polskiej floty bałtyckiej w latach 2010 – 2014 wyraził również Mytlewski⁸. Jednak Habilitant nie podjął w swojej monografii dyskusji z wynikami prezentowanymi przez tych autorów.

Rozdział dziesiąty dotyczy społecznych uwarunkowań rybołówstwa bałtyckiego i jak słusznie Habilitant zauważył w autoreferacie, są to właściwie społeczno-ekonomiczne

³ Kuzebski E., Marciniak B. 2009. Mniej statków więcej ryb? Społeczno-ekonomiczne skutki redukcji floty rybackiej na Morzu Bałtyckim. Wyd. WWF Polska, Warszawa.

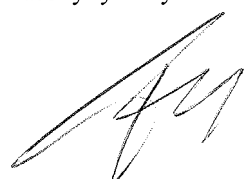
⁴ Nowaczyk P. 2013. Wpływ redukcji polskiej floty rybackiej na wielkość połowów głównych gatunków ryb. Zeszyty Naukowe SGGW - Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 101: 81-94.

⁵ Marciniak M. 2013. Wpływ subsydiowania na polskie rybołówstwo morskie. Folia. Pomer. Univ. Technol. Stetin. Oeconomica 303 (72): 69-80.

⁶ Marciniak M. 2014. Wpływ zmian potencjału polskiej floty rybackiej na wyniki gospodarki rybnej. Roczniki (Annals), Polish Association of Agricultural Economists and Agribusiness - Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu (SERiA), vol. 2014 (4): 189-194.

⁷ Marciniak M. 2011. Ocena efektywności flot rybackich krajów bałtyckich Unii Europejskiej. Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie - Problemy Rolnictwa Światowego, t. 11(26), z. 1: 121-129.

⁸ Mytlewski A. 2016. Ekonomika polskiej floty rybołówstwa bałtyckiego w latach 2010 – 2014. W: I. Psuty (red.) 95-lecie Morskiego Instytutu Rybackiego: aktualne tematy badań naukowych. Tom I – Zasoby ryb i rybołówstwo. Wyd. MIR PIB Gdynia: 49 – 57.



7

uwarunkowania, gdyż szczegółowo obejmują problematykę zatrudnienia i płac, kwestie demograficzne, rynku i spożycia ryb, a także problemów społeczności lokalnych (rybołówstwo przybrzeżne). Podobnie jak w poprzednim rozdziale poświęconym zagadnieniom ekonomicznym tu również szczegółowo prezentowane dane w tabelach byłyby łatwiejsze w odbiorze, gdyby zostały one przedstawione w sposób graficzny.

Treści zawarte w ostatnim rozdziale monografii zatytułowanym „Konflikty w rybołówstwie bałtyckim” znacznie wykraczają poza zakres rybołówstwa zasygnalizowany w tytule i obejmuje inne rodzaje działalności, w tym wynikające z ochroną przyrody, energetyki morskiej (farmy wiatrowe), transportu morskiego i portów morskich, marikultury i celów wojskowych. Autor słusznie zauważył, że istota tych konfliktów tkwi we wspólnym wykorzystaniu tej samej przestrzeni Bałtyku. W tym miejscu warto zauważyć, że w 2009 roku ukazała się, pominięta w recenzowanej monografii, publikacja pod redakcją J. Zauchy i innych dotycząca przyszłego wykorzystania polskiej przestrzeni morskiej dla celów gospodarczych i ekologicznych, w której poruszane zostały kwestie potencjalnych konfliktów rybołówstwa z innymi rodzajami działalności wprowadzającymi nowe instalacje w obrębie obszarów morskich⁹.

Monografia kończy się podsumowaniem i wnioskami. Punkt pierwszy wskazuje na ogólnie znane fakty związane z przyspieszeniem rozwoju gospodarczego państw basenu Morza Bałtyckiego oraz objęciem większości powierzchni Bałtyku wspólną polityką rybołówstwa po rozszerzeniu Unii w 2004 roku. W punkcie drugim stan rybołówstwa bałtyckiego przed rozszerzeniem UE określony został jako niezadawalający, natomiast w dającej się przewidzieć perspektywie nie można oczekiwać jego rozwoju w kategoriach ilościowych, natomiast mogą wystąpić zmiany jakościowe, które jednak nie zostały bliżej sprecyzowane przez Autora. W punkcie trzecim zmiany przyrodnicze zostały wskazane jako główna przyczyna tendencji spadkowej odłowów na Bałtyku. W punkcie czwartym podsumowane zostały wyniki zmian w potencjale i nakładzie połowowym. Punkt ten kończy się istotnym stwierdzeniem, że „mimo podejmowanych działań, dostosowujących nakład połowowy do wielkości zasobów, nie były na Bałtyku osiągnięte cele, jakie zakładała unijna wspólna polityka rybołówstwa”. W tym miejscu warto zaznaczyć, że podobne wnioski pojawiły się we wcześniejszych pracach innych nie wymienionych w monografii autorów, zarówno w odniesieniu do całości rybołówstwa

⁹ Andrulewicz E. 2009. Rybołówstwo bałtyckie wobec nowych koncepcji wykorzystania przestrzeni morskiej. W: Zaucha J. i inni (red.) Przyszłe wykorzystanie polskiej przestrzeni morskiej dla celów gospodarczych i ekologicznych. Wyd. Instytut Morski w Gdańsku: 23-39.

bałtyckiego (Aps i Lassen 2010¹⁰, Sellke i inni 2016¹¹), jak i w ograniczeniu do polskiego rybołówstwa morskiego (Marciniak 2013¹²). W punkcie piątym i szóstym wskazano na ogólne pogorszenie sytuacji ekonomicznej rybołówstwa na Bałtyku. Uwagę o różnych stanowiskach w piśmiennictwie w tej kwestii przedstawiłem na str. 7. W punkcie siódmym wskazano na zmniejszenie zatrudnienia w rybołówstwie bałtyckim, we wszystkich jego segmentach, natomiast punkt ósmy dotyczy konfliktów interesów w wykorzystaniu przestrzeni Bałtyku i tu również na poprzedniej stronie wskazałem na istniejące luki w przeglądzie piśmiennictwa w tym zakresie.

Przyjęta hipoteza badawcza: „**działania państw basenu Morza Bałtyckiego oraz Unii Europejskiej nie spełniają podstawowych wymogów zrównoważonego rybołówstwa jakimi są utrzymanie stanu zasobów rybnych na bezpiecznym poziomie oraz efektywność ekonomiczna rybołówstwa**” została poprawnie zweryfikowana. Można mieć jednak zastrzeżenia co do konstrukcji hipotezy. Wpływ na stan zasobów rybnych mają inne, w tym przede wszystkim przedstawione przez Habilitanta przyrodnicze uwarunkowania (ocieplenie klimatu, stan zasolenia i zanieczyszczenia wód itd.), które wykraczają poza zakres możliwości oddziaływać polityki rybackiej tak Unii Europejskiej, jak i polityk poszczególnych państw basenu Morza Bałtyckiego. Wydaje się, że w tym przypadku chodzi raczej o **dostosowanie nakładu połowowego** do aktualnego stanu zasobów rybnych.

Cel główny oraz postawione cele szczegółowe badań zostały zrealizowane. Habilitant wymienił najważniejsze osiągnięcia i porażki wspólnej polityki rybackiej na Bałtyku w latach 2004 – 2014. Choć wskazanie słabych punktów stanowi pierwszy krok do poprawy sytuacji, to w monografii zabrakło szerszych rekomendacji dla bałtyckiej polityki rybackiej. Silną stroną monografii jest jej oryginalność polegająca na całościowym ujęciu problemów rybołówstwa na Bałtyku. Monografię z jednej strony cechuje solidność i szczegółowość nagromadzonych danych, a z drugiej brak w wielu miejscach chociażby prób uogólnienia i modelowego ujęcia prezentowanych zagadnień. Merytorycznie uzasadnione wyniki badań własnych, w wielu punktach nie zostały w należyтым stopniu wsparte lub poddane dyskusji w odniesieniu do istniejącej literatury polskiej i zagranicznej.

¹⁰ Aps R, Lassen H. 2010. Recovery of depleted Baltic Sea fish stock: a review. ICES J Mar Sci, 67:1856–1860.

¹¹ Sellke P., Dreyer M., Linke S. 2016. Fisheries: a case study of Baltic Sea environmental governance. In: Michael Gilek, Mikael Karlsson, Sebastian Linke, Katarzyna Smolarz (Eds). Environmental Governance of the Baltic Sea. Wyd. Springer open: 45-71.

¹² Marciniak M. 2013, op. cit.



Monografia stanowi podsumowanie wcześniejszej działalności naukowo-badawczej Habilitanta (w przedstawionym wykazie 32 publikacji dotyczy zagadnień rybołówstwa morskiego, w tym 19 to rozdziały w monografiach oraz 2 to I i II wydanie monografii „Odpowiedzialne rybołówstwo jako element zrównoważonego rozwoju”).

Habilitanta cechuje raczej przeciętna (licząc od daty uzyskania stopnia doktora w 1987 roku) aktywność pod względem udziału w konferencjach naukowych (39, w tym 12 zagranicznych) oraz w projektach badawczych (uczestnik 7 projektów krajowych, ekspert w 1 projekcie zagranicznym i 1 krajowym). W 2014 roku Habilitant był recenzentem 3 artykułów w piśmie krajowym (Wydawnictwo UE we Wrocławiu).

Działalność organizacyjna

Dr Wojciech Brocki w latach 1986 – 1989 był przewodniczącym Komisji Zagranicznej w Środowiskowej Radzie Młodych Pracowników Nauki. Pełnił szereg akademickich funkcji organizacyjnych, w tym był członkiem Wydziałowej Komisji d/s Dydaktyki, członkiem Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej d/s Studentów oraz opiekunem roku studentów. Habilitant był również członkiem ważnych organizacji krajowych, w tym Komisji Organizacji i Zarządzania oraz Komisji Rybołówstwa PAN, Stowarzyszenia Naukowego – Instytut Gospodarki i Rynku oraz Instytutu Badań i Ekspertyz Naukowych. Ta sfera działalności Habilitanta zasługuje na pozytywną ocenę.

Dorobek dydaktyczno-popularyzatorski

Dr Wojciech Brocki jest doświadczonym pracownikiem dydaktycznym z ok. trzydziestoletnim stażem pracy. Prowadził wykłady i ćwiczenia, w tym z przedmiotów o profilu ekonomicznym, takich jak ekonomika i gospodarka rybna, kooperacja międzynarodowa w rybołówstwie, small biznes, makroekonomia, mikroekonomia, ekonomika rybactwa, ekonomika i marketing w rybactwie oraz zarządzanie. Był promotorem ok. 170 prac dyplomowych, w tym ok. 120 magisterskich. W 1990 roku prowadził wykłady na temat rybołówstwa bałtyckiego dla studentów Uniwersytetu z Rostocku.

Współpraca zagraniczna

Habilitant nie uczestniczył w naukowych programach (grantach) europejskich i międzynarodowych. Nie był członkiem komitetów redakcyjnych i rad naukowych czasopism zagranicznych, jak również nie recenzował projektów międzynarodowych ani publikacji



w czasopiśmie międzynarodowym. Habilitant w autoreferacie nie wymienił żadnego stażu zagranicznego. W 2001 oraz 2004 roku opublikował dwa artykuły popularno-naukowe w piśmie anglojęzycznym „Seafood International”. W latach 2001 – 2018 Habilitant dość aktywnie uczestniczył we współpracy międzynarodowej regionu bałtyckiego, przede wszystkim będąc uczestnikiem konferencji międzynarodowych na Łotwie, Litwie i Białorusi. O niskiej aktywności Habilitanta na arenie międzynarodowej pośrednio świadczy zerowy indeks cytowań w bazie Web of Science i bazie Scopus (dostęp 13.12.2019 r.).

Opinia końcowa

Ocena końcowa stanowi bilans całego dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktyczno-popularyzatorskiego. Do pozytywnych stron dorobku Habilitanta zaliczyć należy osiągnięcia organizacyjne i po części przedstawioną do oceny monografię, która niewątpliwie zawiera oryginalne osiągnięcia. Negatywna ocena dotyczy pozostałego dorobku naukowego (brak publikacji z dawnej listy A, zerowy poziom cytowań oraz w konsekwencji zerowy indeks Hirscha w bazie Web of Science i bazie Scopus, niski poziom zdobytych punktów krajowych) oraz niskiej aktywności międzynarodowej (poza udziałem w konferencjach). Ostatecznie, uwzględniając również krytyczne uwagi dotyczące monografii, stwierdzam, że dorobek ten nie spełnia w pełni wymagań ustawowych i wyrażam negatywną opinię w sprawie nadania dr Wojciechowi Brockiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia.

Kenned Tarkowski

